

De Afdeling Criminologie streeft ernaar de drempels van de toepassing van wetenschappelijke kennis op de verschillende beleidsterreinen zo laag mogelijk te maken. De nadruk ligt daarbij op de operationele rol van dit onderzoeksinstituut, dat zich niet als een zuiver wetenschappelijk, academisch georiënteerd instituut mag profileren. Het opereert m.a.w. op het grensvlak van wetenschap en beleid teneinde wetenschappelijk geïnspireerde (nieuwe) antwoorden op beleidsvragen te kunnen geven. In voorgaande ideeën liggen natuurlijk enkele vooronderstellingen besloten. De voorname is dat de werking van deze afdeling volkomen afhankelijk is van de kwaliteit haar medewerkers en van de financiële mogelijkheden. Als er op deze beide punten geen behoorlijke garanties bestaan, komt de efficiëntie van de Afdeling in het gedrang.

Justitie is volop in beweging. Er wordt gestreefd naar een geïntegreerde flexibele organisatie die in staat is snel te reageren op opkomende vragen. Daarvoor is een effectief wetenschapsbeleid van belang. De Afdeling Criminologie van het NICC kan daartoe bijdragen.

De Afdeling Criminologie van het NICC is gehuisvest op de Vilvoordsesteenweg 98/100 te 1120 Neder-Over-Heenbeek, tel. 02/240.02.03 en fax. 02/241.61.05

Johan VANDERBORGHT

Jeugdbescherming en bijzondere jeugdzorg

Het samenwerkingsakkoord tussen de staat en de Vlaamse gemeenschap inzake slachtofferzorg

Op 17 maart laatstleden werd door de Vlaamse regering en op 23 maart door de federale regering een samenwerkingsakkoord inzake slachtofferzorg

→ uitstek weggelegd te zijn voor het wetenschappelijk personeel van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, in Ministerie van Justitie, Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid, *Jaarverslag 1995-96*; Ministerie van Justitie, Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid, *Jaarverslag 1996-97*.

goedgekeurd. Dit samenwerkingsakkoord met als betrokken partijen het ministerie van Justitie, het ministerie van Binnenlandse Zaken en het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, beoogt een naadloze overgang van de slachtofferbejegening door de politiediensten en justitiële diensten naar een kwaliteitsvolle slachtofferhulp door de diensten van de Vlaamse Gemeenschap.

WAAROM EEN SAMENWERKINGSAKKOORD?

In de loop der eeuwen heeft de overheid in de meeste Europese landen de rol van het slachtoffer van misdrijven in het rechtsgeding overgenomen. Het slachtoffer werd volledig buiten spel gezet: de overheid creëerde een vervolgmonopolie waardoor het slachtoffer zijn processuele bevoegdheden verloor en de financiële genoegdoening vervangen werd door een boetesysteem dat geheel ten goede komt aan de schatkist. Daardoor zijn de juridische en sociale maatregelen ter humanisering van het strafrecht lange tijd volledig voorbij gegaan aan de noden en rechten van het slachtoffer. Pas in de jaren zeventig en tachtig is er meer en meer aandacht gekomen voor slachtoffers. Van dan af worden zowel internationale aanbevelingen gedaan als nationale maatregelen genomen. Deze waren gericht op:

- de verbetering van de positie van het slachtoffer in het strafrecht en de gerechtelijke procedure;
- het op gang brengen van een gecoördineerde materiële en psycho-sociale hulpverlening aan slachtoffers;
- de preventie van slachtofferschap.

In antwoord op een gemotiveerde motie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers van 19 mei 1993 werd het Nationaal Forum voor het Slachtofferbeleid opgericht, dat ondermeer tot opdracht had een geïntegreerde benadering van de slachtofferzorg in elk gerechtelijk arrondissement onderzoeken. In het kader van haar participatie aan dit Nationaal Forum, werd door de Vlaamse Gemeenschap een beleidsnota slachtofferzorg opgemaakt, die begin 1995 door de Vlaamse regering werd goedgekeurd.

Vermits het slachtofferbeleid gevoerd dient te worden op verschillende beleidsniveaus en met vele partners, werden op basis van deze beleidsnota onderhandelingen gestart met de federale overheid – ministerie van Justitie en ministerie van Binnenlandse Zaken – met het oog op een samenwerkingsakkoord inzake slachtofferzorg.

Een goed slachtofferbeleid steunt op drie pijlers:

- het voorkomen van slachtofferschap;
- het voorkomen van secundaire victimisering;
- het herstel van de materiële en immateriële schade.

Inzake de slachtofferproblematiek ontmoeten het veiligheidsbeleid van het ministerie van Binnenlandse Zaken, het strafrechtelijk beleid van het ministerie van Justitie en het welzijnsbeleid van de gemeenschappen elkaar dan ook voortdurend.

In de eerste plaats moeten misdrijven voorkomen worden. Dit is evenwel niet altijd mogelijk. Jaarlijks worden minstens anderhalf miljoen Belgen het slachtoffer van één of meerdere misdrijven. In dit getal zijn de verkeersmisdrijven, fietsdiefstallen en fiscale fraudezaken niet inbegrepen.

Het onthaal, de eerste opvang en het verstrekken van een goede basisinformatie door de politiele en justitiële instanties zijn van groot belang voor de slachtoffers. De diensten van justitie en politie bepalen immers in grote mate, door de wijze waarop ze met slachtoffers omgaan, het beeld van de overheid, de gerechtelijke en politiele overheid in het bijzonder.

De wijze waarop de contacten met slachtoffers gebeuren na de feiten zijn immers bepalend voor de verwerking van het misdrijf en voor een herstel van het geschokte vertrouwen in de overheid en de medemens. Nochtans worden slachtoffers vaak in hun verwachtingen teleurgesteld. Door een gebrekkige eerste opvang en onthaal worden slachtoffers vaak niet alleen teleurgesteld in het overheidsapparaat: zij worden ook niet of te laat in contact gebracht met de diensten van de gemeenschap die voor hulpverlening instaan.

Vandaar de noodzaak aan een degelijke samenwerking tussen de Vlaamse Gemeenschap en de federale overheid op dit vlak. Te allen prijze moet immers vermeden worden dat bevoegdheidsverkauling het voeren van een coherent beleid onmogelijk maakt. Vandaar de keuze voor een samenwerkingsakkoord inzake slachtofferzorg. Het moet een naadloze overgang waarborgen van de slachtofferbejegening door de politiediensten en justitiële diensten naar de diensten van de gemeenschap die instaan voor de slachtofferhulp (voornamelijk de autonome centra voor algemeen welzijnswerk met de opdracht slachtofferhulp).

INHOUD VAN HET SAMENWERKINGSAKKOORD

Een goed slachtofferbeleid kan pas gerealiseerd worden via een intense samenwerking tussen de verschillende beleidsinstanties en betrokken instellingen. Deze samenwerking is gebaseerd op een wederzijds overleg, een gelijkwaardig partnership en een akkoord over de doelgroep, de organisatie, de middelen en de methode onder meer inzake verwijzing. De samenwerking houdt rekening met de verdeling van de taken naargelang de specifieke bevoegdheden van alle betrokken partijen.

Waar Binnenlandse Zaken bevoegd is voor het niet-justitiële beleid inzake politie en veiligheid en in het bijzonder de politieke slachtofferbejegening en Justitie voor het strafrechtelijk beleid en in het bijzonder het gerechtelijk slachtofferbeleid en in dat kader de rechten van het slachtoffer waarborgt binnen de gerechtelijke procedure, is de Vlaamse Gemeenschap bevoegd voor bijstand aan personen, ondermeer voor hulp- en dienstverlening aan slachtoffers. In dat kader erkent en subsidieert zij dan ook voorzieningen om vanuit een welzijnsgerichte benadering een degelijke en kwaliteitsvolle hulp- en dienstverlening aan slachtoffers te bieden.

In het kader van hun bevoegdheden verbinden alle partijen er zich er toe om de nodige acties te ondernemen om de in dit samenwerkingsakkoord gemaakte afspraken te kunnen waarmaken.

Doorverwijsmodel

De essentie van het samenwerkingsakkoord wordt gevormd door het doorverwijsmodel.

Omdat slachtoffers geen hulpvragers zijn en omdat politiefunctionarissen niet steeds op de hoogte zijn van de ingewikkelde werking van de welzijns- en gezondheidsdiensten, werd gezocht naar een geschikt verwijsmodel dat zoveel mogelijk uniform gehanteerd wordt op vraag van de politiediensten, de magistratuur en de door de Vlaamse Gemeenschap erkende centra voor slachtofferhulp.

In het samenwerkingsakkoord wordt bepaald dat de bevoegde politiedienst bij vaststelling van de feiten of neerlegging van de klacht een formulier invult en dit bezorgt aan het centrum voor slachtofferhulp van het gerechtelijk arrondissement. Wanneer het slachtoffer niet akkoord is met een dergelijke rechtstreekse verwijzing, zal de politiedienst een folder bezorgen met het adres en

het telefoonnummer van het dichtstbijzijnde centrum voor slachtofferhulp. De betrokkene kan dan, indien hij of zij dit wenst, later nog contact nemen.

Dit model geldt in eerste instantie voor slachtoffers (en hun naastbestaanden) die een dader zagen of waarbij in hun verblijfplaats werd ingebroken, maar de politiefunctionarissen kunnen ook andere slachtoffers doorverwijzen en tevens kan op voorstel van het arrondissementeel overleg deze groep worden uitgebreid.

De Vlaamse Gemeenschap zorgt ervoor dat de door de politieke en justitiële diensten verwezen slachtoffers, gecontacteerd worden en de verdere nodige zorgen krijgen. De centra voor algemeen welzijnswerk met de bijkomende taak slachtofferhulp dienen hiervoor samen te werken met alle relevante diensten, onder andere de meer gespecialiseerde centra, indien nodig. Elk centrum dient al deze slachtoffers binnen enkele dagen te contacteren. Het is dus het centrum dat de slachtoffers contacteert.

In geval van hoogdringendheid kan de politiefunctionaris slachtoffers, zoals vrouwen en kinderen die het slachtoffer werden van ernstig geweld of mensenhandel, verwijzen voor residentiële opvang. Een vertrouwenscentrum kindermishandeling is aangewezen indien het om een minderjarig slachtoffer van intrafamiliale mishandeling of intrafamiliaal seksueel geweld gaat.

Slachtoffers die rechtstreeks terechtkomen bij de magistratuur moeten in contact worden gebracht met de hulpverlening van de gemeenschappen. Ook het personeel van rechtbanken en parketten wordt bijgestaan door assistenten slachtofferonthaal die de slachtofferbejegening door de justitiële diensten moeten organiseren en bevorderen. Zij moeten erover waken dat de verwijzing in de beste omstandigheden kan gebeuren.

Dit doorverwijsmodel zal wel -gelet op de noodzakelijke inspanningen voor de uitbouw van voldoende vrijwilligerskernen- gefaseerd worden ingevoerd. Wanneer we over een aantal jaren hetzelfde niveau bereiken als de ons omringende landen, zullen jaarlijks meer dan 100.000 slachtoffers in Vlaanderen worden gecontacteerd.

Vrijwilligersmodel

Zoals we hoger reeds schreven, is het het centrum dat de slachtoffer contacteert. De contactname gebeurt door vrijwilligers.

Vermits slachtoffers geen spontane hulpvragers zijn, moeten zij immers, vrij snel na het delict, kunnen rekenen op een actief hulpaanbod. Een actief aanbod van vrijwilligershulp door huisbezoek, telefonische of schriftelijke contactname is erg geschikt, voornamelijk omdat de slachtoffers benaderd worden door 'gewone mensen', wat kan bijdragen tot een herstel van hun vertrouwen in de samenleving.

Ook in verschillende buurlanden worden vrijwilligers ingeschakeld in de slachtofferzorg. De inschakeling van deze vrijwilligers is trouwens één van de aanbevelingen van de Raad van Europa. De Vlaamse Gemeenschap kiest, in overleg met de staat, eveneens voor dit model.

Dit betekent dat elk autonoom centrum voor algemeen welzijnswerk met de bijkomende opdracht slachtofferhulp met geselecteerde, opgeleide en gesuperviseerde vrijwilligers werkt.

Het inschakelen van vrijwilligers versnelt immers, zo blijkt uit onderzoek, meer dan de inzet van professionele hulpverleners of politiediensten, het herstel van een beschadigd vertrouwen in mens en samenleving. Slachtoffers zijn bijzonder aangenaam verrast wanneer ze belangstelling krijgen uit de directe omgeving. Deze vorm van participatie van burgers zou bovendien de zin voor verantwoordelijkheid verhogen en de democratie versterken. Bovendien slaagt men er op die manier in een grote groep van slachtoffers te bereiken en een verdere afbrokkeling van de sociale cohesie te voorkomen.

Ook blijkt uit de inschakeling van vrijwilligers via bijvoorbeeld de vereniging van ouders van een vermoord kind, dat de inbreng van vrijwilligers, in dit geval ervaringsdeskundigen, voor slachtoffers of hun naastbestaanden een enorme steun betekent.

Een belangrijke voorwaarde is echter de professionele omkadering. Vrijwilligers moeten geselecteerd, opgeleid, getraind, ondersteund, gesuperviseerd en zelfs verzekerd worden. Dit vereist een constante begeleiding door professionelen van het centrum.

Permanent overleg

Via het samenwerkingsakkoord worden ook de noodzakelijke overlegstructuren voorzien om de gemaakte afspraken in de praktijk te implementeren en op te volgen.

De samenwerking op structureel vlak wordt in elk gerechtelijk arrondissement gegarandeerd via

de arrondissementale raad. Deze raad verenigt de plaatselijke actoren die betrokken zijn bij slachtoffers van misdrijven. De raad moet onder meer de gemaakte afspraken van dit samenwerkingsakkoord concreet invullen, ondersteunen en opvolgen. Dit houdt ook in dat verbeteringen kunnen uitgewerkt of voorgesteld worden aan de bevoegde instanties. Het betreft hier zowel verbeteringen aan het samenwerkingsakkoord als, en nog het meest, verbeteringen inzake de slachtofferzorg en het slachtofferbeleid.

De samenstelling van de raad garandeert dat de op het slachtofferbeleid betrokken instanties in de arrondissementale raad vertegenwoordigd zijn.

De samenwerking tussen de professionelen van de verschillende justitiële, politieke en welzijnsdiensten daarentegen vereist dat er ook een welzijnsteam voor slachtofferzorg wordt gevormd. Er bestaan reeds dergelijke teams voor de hulpverlening aan gedetineerden door de uitvoering van het samenwerkingsakkoord tussen de Staat en de Vlaamse Gemeenschap in dit verband. Het welzijnsteam slachtofferzorg moet de samenwerking op het terrein in detail vorm geven. Het zogenaamde case management kan als methode gebruikt worden. Deze methode wordt in het sociaal werk gebruikt om een dossier waarin verschillende diensten en personen gelijktijdig optreden op de meest efficiënte manier te behandelen.

Het beleidsoverleg tussen de betrokken partijen tenslotte wordt gevoerd binnen het Nationaal Forum Slachtofferbeleid. Dit Forum werd op 16 juni 1994 geïnstalleerd door de toenmalige minister van Justitie. Dit Nationaal Forum pleegt geregeld overleg over het slachtofferbeleid. Inzake het samenwerkingsakkoord tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Staat krijgt dit Nationaal Forum voor het Slachtofferbeleid de opdracht het samenwerkingsakkoord tweejaarlijks te evalueren en rapport uit te brengen aan de bevoegde ministers.

DE IMPLEMENTATIE VAN HET SAMENWERKINGSAKKOORD: EEN UITDAGING

Het is aan het werkveld – zowel aan de hulpverleningssector als aan de politieke en justitiële instanties – om tot een daadwerkelijke samenwerking te komen en de beoogde doelstellingen te realiseren.

Dit veronderstelt niet enkel een afbouw van het traditionele wantrouwen, maar tevens een respect voor de visie en werking van de andere partijen.

Het overleg zal intens moeten worden gevoerd, zowel op het beleidsvlak als tussen de praktijkwerkers, waarbij het nastreven van een gelijkwaardigheid van alle partijen een *conditio sine qua non* betekent. Het samenwerkingsmodel zal ook flexibel genoeg moeten worden gehanteerd: niet als een dirigistisch model dat mogelijks een reeds bestaande samenwerking hypothekeert, maar als een motiverend en dynamiserend instrument.

Ook binnen de Vlaamse Gemeenschap zal een nauw overleg tussen de in dit samenwerkingsakkoord opgenomen voorzieningen moeten worden ingebouwd. Tussen de vertrouwenscentra kindermishandeling en de centra voor algemeen welzijnswerk dient een samenwerkingsprotocol te worden afgesloten. Dit samenwerkingsakkoord zal aan de gemaakte afspraken moeten worden getoetst. Binnen het algemeen welzijnswerk zal de ambulante slachtofferhulp en de eventuele residentiële opvang op mekaar moeten worden afgestemd.

De doelstellingen van dit samenwerkingsakkoord zijn ambitieus. Eens het doorverwijsmodel is gerealiseerd zullen jaarlijks meer dan 100.000 slachtoffers worden doorverwezen. Zoals reeds vermeld wordt er duidelijk gekozen voor het vrijwilligersmodel: een degelijke selectie, opleiding en ondersteuning van de vrijwilligers zal een antwoord moeten bieden op de scepsis bij velen omtrent de kwaliteit van de door vrijwilligers geboden begeleiding.

Een allereerste voorwaarde voor een succesvolle realisatie van dit samenwerkingsakkoord blijft echter een degelijke bejegening van het slachtoffer door de politiediensten. Een verder doorgedreven mentaliteitswijziging is hier noodzakelijk.

Marc VERHELST

Arrest nr. 31/98 van het Arbitragehof van 20 mei 1998

Voorzitter: Dhr. Melchior

Rechters-verslaggevers: Dhr. Martens en De Baets

Advocaten: Mrs. Rigaux, Frenay en Legros

JEUGDBESCHERMING – Hulpverlenende maatregelen – Beroep bij jeugdrechtbank – Grondwettigheid uitsluiting vorderingsrecht minderjarige beneden 14 jaar

(...)

I. ONDERWERP VAN DE PREJUDICIËLE VRAAG

Bij vonnis van 30 juni 1997 in zake (...), waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 11 juli 1997, heeft de Jeugdrechtbank te Luik de volgende prejudiciële vraag gesteld:

‘Schenkt de bepaling vervat in artikel 37 van het decreet van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd, dat bepaalt dat enkel de minderjarigen van meer dan 14 jaar voor de jeugdrechtbank een betwisting kunnen indienen betreffende de toestemming in, de weigering van of de nadere regels voor de toepassing van een individuele hulpverlenende maatregel, niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet en artikel 12 van het Verdrag inzake de rechten van het kind, doordat zij een verschil in behandeling invoert onder de minderjarige kinderen naargelang zij meer of minder dan 14 jaar oud zijn?’

II. DE FEITEN EN DE RECHTSPLEGING IN HET BODEMGESCHIL

Toen hij in het medisch-pedagogisch instituut (...) verbleef, werd aan de verzoeker voor de verwijzende rechter elk telefonisch contact met zijn vader ontzegd ingevolge een beslissing van 15 oktober 1996 van de directeur bij de hulpverlening aan de jeugd.

Aangezien de verzoeker toen 10 jaar oud was, heeft zijn advocaat een beroep tegen die beslissing ingesteld voor de Jeugdrechtbank te Luik. Alvoorens over de ontvankelijkheid van dat beroep uitspraak te doen, heeft de Rechtbank de voormelde prejudiciële vraag aan het Hof gesteld.

(...)

– b –

B.1. Artikel 37 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd luidt: e

‘De jeugdrechtbank neemt kennis van de betwistingen betreffende de toestemming in, de weigering van of de nadere regels voor de toepassing van een individuele hulpverlenende maatregel, die vóór haar worden gebracht hetzij door één van de personen die de ouderlijke macht uitoefenen of die de jongere in rechte of in feite onder hun bewaring hebben, hetzij door de jongere boven de leeftijd van veertien jaar. De jeugdrecht-

bank maakt een einde aan de betwisting door de partijen tot overeenstemming te brengen.

(...).’

B.2. Die bepaling voert een verschil in behandeling in tussen twee categorieën van minderjarigen die het beroep dat zij organiseert wensen in te stellen: diegene die 14 jaar is kan het zelf instellen; voor diegene die minder dan 14 jaar is, kan het beroep enkel worden ingesteld door de personen die over hem het ouderlijk gezag uitoefenen of hem in rechte of in feite onder hun bewaring hebben.

B.3. Blijkens de Memorie van Toelichting van het decreet van 4 maart 1991 heeft de decreetgever de hulpverlening aan de jeugd ‘uit de rechterlijke sfeer willen halen’ en heeft hij geoordeeld dat ‘in zoverre de problemen waarmee de jongeren te kampen hebben, van maatschappelijke aard zijn, het logisch is dat de instellingen voor maatschappelijk werk – en niet de rechterlijke macht – optreden om ze op te lossen’ (*Gedr. St.*, Franse Gemeenschapsraad, nr. 165, 1990-91, nr. 1, p. 4).

B.4. Die wil heeft gestalte gekregen in de toekenning aan de adviseur of de directeur bij de hulpverlening aan de jeugd van de bevoegdheid om maatregelen of beslissingen van individuele hulpverlening te nemen ten aanzien van een jongere van minder dan 18 jaar oud, mits artikel 7 van het decreet in acht wordt genomen, dat bepaalt:

‘Geen beslissing inzake individuele hulpverlening kan door de adviseur worden getroffen zonder de schriftelijke toestemming van de jonge begunstigde, indien hij de leeftijd van veertien jaar heeft bereikt, of, indien hij die leeftijd niet heeft bereikt, van de personen die de jongere in feite onder hun bewaring hebben. De toestemming van de personen die de persoon van het kind beheren is vereist, indien de maatregel die door de adviseur bij toepassing van artikel 36, § 6, wordt getroffen, het kind uit zijn familiaal leefmilieu verwijdert. De toestemming van deze personen is niet vereist, indien ze niet kunnen worden bereikt of indien ze niet opkomen.

Wanneer de directeur, bij toepassing van artikel 38 van dit decreet, een hulpverleningsmaatregel aanwendt, worden het kind en zijn leefgenoten bij de maatregel betrokken.’

B.5. In diezelfde Memorie van Toelichting is evenwel toegevoegd dat ‘men streng moet toezien op de waarborgen die moeten worden geboden wanneer de samenleving ertoe wordt gebracht dwangmaatregelen te overwegen’ en dat ‘de rech-

terlijke macht de meest geschikte hoeder blijft van de inachtneming van de rechten van de verdediging wanneer ten aanzien van particulieren dwang wordt gebruikt' (*ibidem*).

B.6. Wat meer bepaald artikel 37 van het decreet betreft, is in de artikelsgewijze bespreking van het ontwerpdecreet het volgende gepreciseerd:

'Ouders kunnen akkoord gaan over het principe van een tussenkomst, maar het soort van hulp dat hun wordt voorgesteld, betwisten. Zij kunnen ook menen recht te hebben op een hulp die hun door de adviseur wordt geweigerd. Zo ook kan een jongere van meer dan veertien jaar weigeren in een welbepaald tehuis te worden geplaatst, terwijl hij voor het overige akkoord gaat met het principe dat hij aan de levenssfeer van het gezin wordt onttrokken.

Met inachtneming van het recht van de personen, waarop het decreet is gegrondvest, en op straffe overigens dat de hulpverlening voortijdig wordt onderbroken, terwijl zij principieel verantwoord is, diende aan de jongere zelf alsmede aan zijn gezin en zijn leefgenoten de mogelijkheid te worden geboden om in gelijk welk stadium van het proces van toekenning van de hulpverlening een beroep in te stellen tegen ieder voorstel dat hun goedkeuring niet wegdraagt.' (*ibidem*, pp. 26 en 27).

B.7. Hoewel de onbekwaamheid van het minderjarige kind de regel is, is het in overeenstemming met de doelstellingen van het decreet om aan de minderjarige de mogelijkheid te bieden zelf dat beroep in te stellen indien hij 14 jaar oud is.

Een dergelijke maatregel steunt op een objectief en relevant criterium. Door de leeftijd waarop een kind geacht kan worden over voldoende beoordelingsvermogen te beschikken, te bepalen op veertien jaar, heeft de wetgever een maatregel genomme die niet klaarblijkelijk onredelijk is.

B.8. Die maatregel zou evenwel onevenredig zijn indien hij zou leiden tot het uitsluiten van ieder beroep met betrekking tot een individuele maatregel ten aanzien van een kind van minder dan veertien jaar.

B.9. Artikel 37, eerste lid, sluit een dergelijk beroep niet uit. Ongeacht de leeftijd van de minderjarige kan een beroep worden ingesteld 'door één van de personen die de ouderlijke macht uitoefenen of die de jongere in rechte of in feite onder hun bewaring hebben'.

B.10. De beperking van het recht van beroep tot die categorieën van personen werd in de arti-

kelsgewijze bespreking van het decreet in ontwerp als volgt verantwoord:

'Die personen vallen niet volledig samen met de personen wier schriftelijke toestemming vereist is krachtens artikel 7: het leek immers van wezenlijk belang ook de personen die met het ouderlijk gezag zijn bekleed of die de jongere in rechte onder hun bewaring hebben, de mogelijkheid te bieden een maatregel te betwisten waartoe de adviseur heeft beslist, met de schriftelijke toestemming van de jongere van meer dan veertien jaar of van de persoon die de jongere in feite onder zijn bewaring heeft. Om te voorkomen dat de rechtbank overbelast wordt, hetgeen schadelijk zou zijn voor eenieder, is het enkel de personen die beschikken over een recht over het kind – ouderlijk gezag, bewaring in rechte, wat de ouders uitsluit die volledig uit het ouderlijk gezag zijn ontzet – toegestaan om de betwisting voor de jeugdrechtbank te brengen, afgezien van de personen bedoeld in artikel 7, eerste lid.' (*ibidem*, p. 27).

B.11. Het is niet onredelijk om, enerzijds, te vermoeden dat de in artikel 37 vermelde personen in de meeste gevallen het best kunnen oordelen of het in het belang van het kind is dat een beroep wordt ingesteld en, anderzijds, te willen voorkomen dat de jeugdrechtbank overbelast wordt.

B.12. Artikel 37 is evenwel niet voldoende om in alle gevallen de bescherming van de belangen van de minderjarige jonger dan 14 jaar te verzekeren. De erin aangewezen personen om hem te vertegenwoordigen kunnen ervan afzien de zaak voor de rechtbank te brengen, met name omdat zij een belang hebben dat strijdig is met dat van de minderjarige. In dat geval zullen beslissingen die strijdig zijn met het belang van het kind zonder jurisdictionele controle blijven. Door andere personen niet toe te staan in het belang van het kind een zaak voor de rechtbank te brengen, beperkt artikel 37 op een onevenredige manier de rechten van de minderjarige jonger dan 14 jaar. In zoverre schendt het de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht:

– Artikel 37 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet, doordat het aan de minderjarige van minder dan 14 jaar niet toestaat zelf het beroep waarin het voorziet, in te stellen.

– Hetzelfde artikel schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, doordat het, voor de minderjarige van minder dan 14 jaar, in geen enkel geval toestaat dat het beroep wordt ingediend door een andere persoon dan die welke dat artikel aanwijst.
(...)

Arrest nr. 56/98 van het Arbitragehof van 20 mei 1998

Voorzitter: Dhr. Melchior
Rechters-verslaggevers: Dhr. François en Coremans
Advocaten: Mrs. de Stexhe, Van Drooghenbroek en Traest

JEUGDBESCHERMING – Rechtspleging – Persoonlijkheids- en milieudossier – Inzage – Grondwettigheid uitsluiting burgerlijke partij

(...)

I. ONDERWERP VAN PREJUDICIËLE VRAGEN

Bij arrest van 20 oktober 1997, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 10 november 1997, heeft het Hof van Beroep te Bergen de volgende prejudiciële vragen gesteld:

‘Wordt artikel 10 van de Grondwet, dat bepaalt dat, behoudens de bij de wet vastgestelde uitzonderingen, de Belgen gelijk zijn voor de wet, niet geschonden in het geval dat aan de burgerlijke partij, in het kader van artikel 55, derde lid, van de wet van 8 april 1965, de toegang wordt geweigerd tot de deskundigenverslagen, de medisch-psychologische en die van het geestesonderzoek van de minderjarige, verslagen die door de advocaat van de minderjarige en diens vader en moeder, die burgerrechtelijk aansprakelijk zijn, wel kunnen worden geraadpleegd en ter verdediging aangevoerd?’

Worden de rechten van verdediging van de burgerlijke partij, en voorts te dezen van degene die door de burgerlijke partij tot gedwongen tussenkomst wordt gedagvaard, en het beginsel van het vrij contradictoir karakter van de debatten niet geschonden door een dergelijk verbod van raadpleging en inaanmerkingneming van de voormelde verslagen?’

(...)

– b –

B.1.1. Artikel 55 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming bepaalt:

‘Wanneer een zaak als bedoeld in titel II, hoofdstuk III, bij de jeugdrechtbank aanhangig is gemaakt, wordt aan de partijen en aan hun advocaat kennis gegeven van de neerlegging van het dossier ter griffie waar ze er vanaf het ogenblik van de betekening van de dagvaarding inzage kunnen van nemen.

De partijen en hun advocaat kunnen eveneens kennis nemen van het dossier wanneer het openbaar ministerie het opleggen van een maatregel bedoeld in de artikelen 52 en 53 vordert, alsmede gedurende de termijn voor het instellen van hoger beroep tegen de beschikkingen waarbij zulke maatregelen worden opgelegd.

De stukken die betrekking hebben op de persoonlijkheid van de betrokkene en op het milieu waarin hij leeft, mogen echter noch aan hem noch aan de burgerlijke partij medegedeeld worden. Het volledig dossier, die stukken inbegrepen, moet ter beschikking gesteld worden van de advocaat van de betrokkene wanneer deze laatste partij is in het geding.’

De Wet van 2 februari 1994, die diverse bepalingen van de Wet van 8 april 1965 heeft gewijzigd, heeft het eerste lid, tweede en derde zin, van het oorspronkelijke artikel 55, zonder de inhoud ervan te wijzigen, omgevormd tot het derde lid van het nieuwe artikel 55, waarover de prejudiciële vraag handelt.

B.1.2. De vraag handelt over het verschil in behandeling, met betrekking tot de rechten van verdediging en het beginsel van het contradictoir karakter van de debatten, dat de in het geding zijnde bepaling instelt tussen de burgerlijke partijen en de verzekeraar van de burgerlijke aansprakelijkheid van de ouders, enerzijds, en de burgerlijke aansprakelijke vader en moeder van de minderjarige, alsook de advocaat van laatstgenoemde, anderzijds. De wet verbiedt immers dat de stukken betreffende de persoonlijkheid van de minderjarige en het milieu waarin hij leeft worden overgelegd aan eerstgenoemden, terwijl het dossier wel ter beschikking moet worden gesteld van laatstgenoemden.

B.2.1. Blijkens de bewoordingen die in de prejudiciële vraag zijn gebruikt, oordeelt de verwijzende rechter dat de in het geding zijnde bepaling niet alleen verbiedt dat de stukken betreffende de persoonlijkheid van de betrokkene en het

milieu waarin hij leeft aan de burgerlijke partij worden overgelegd, maar, om dezelfde redenen, ook verbiedt dat zij worden overgelegd aan de verzekeraar van de burgerlijke aansprakelijkheid die door die burgerlijke partij tot gedwongen tussenkomst wordt gedagvaard. De herformulering (A.1.2.), gevraagd omdat in de prejudiciële vraag geen onderscheid zou zijn gemaakt tussen de burgerlijke partij en de partij die tot tussenkomst is gedagvaard, is bijgevolg niet nodig.

B.2.2. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.3.1. Om de overlegging te regelen van de dossiers voor welke samenstelling de jeugdrechtsbanken bevoegd zijn krachtens artikel 50 van de Wet van 8 april 1965 heeft de wetgever een onderscheid gemaakt tussen de stukken betreffende de feiten en de rechtspleging en die betreffende de persoonlijkheid van de minderjarige en zijn sociaal milieu. Met laatstgenoemde stukken wordt uitsluitend beoogd te bepalen wat het belang vereist van diegenen over wie zij handelen en de nadere regelingen voor het bestuur over hun persoon vast te stellen. Zij zijn opgesteld vanuit de enkele bezorgdheid de betrokkenen te beschermen. Het gebruik ervan met andere doeleinden, zelfs door de partijen aan wie de in het geding zijnde bepaling de overlegging toestaat, kan de doeltreffendheid van het onderzoek naar aanleiding waarvan zij zijn opgesteld in het gedrang brengen – de betrokkenen zouden niet vrijuit praten mochten de gegevens die kenbaar zouden worden gemaakt, nadien tegen hen kunnen worden gebruikt – en maakt op de eerbiediging van het privé-leven van de betrokkenen een inbreuk die de wet enkel heeft toegestaan om de jeugd te beschermen.

B.3.2. De personen die persoonlijk schade hebben geleden door een als misdrijf gekwalificeerd feit en die zich burgerlijke partij hebben gesteld of in de zaak tussenkomen, kunnen legitieme

redenen hebben om het geheel van het dossier te raadplegen teneinde er de middelen te vinden om te antwoorden op de argumenten die werden gebruikt, hetzij door de ouders van de minderjarigen om het vermoeden van onrechtmatige daad dat op hen rust krachtens artikel 1384, § 2, van het Burgerlijk Wetboek om te keren, hetzij door de verzekeraar van die ouders, om te betogen dat de geestestoestand van de minderjarige hem volgens de bewoordingen van het verzekeringscontract toestaat de schade niet te vergoeden.

Evenwel, om te voorkomen dat bij het onderzoek van de persoonlijkheid van de betrokkene gegevens openbaar zouden worden gemaakt en aan derden worden overgelegd (*Gedr. St.*, Kamer, 1962-63, nr. 637/7, p. 9), heeft de wetgever in redelijkheid kunnen oordelen dat de burgerlijke partij geen kennis diende te hebben van het maatschappelijk onderzoek of van de inlichtingen betreffende de persoonlijkheid van de minderjarige: 'Deze beperking wordt opgelegd in het belang van deze laatste om te vermijden dat vertrouwelijke inlichtingen ruchtbaar worden gemaakt' (*ibid.*, p. 42); die bezorgdheid om de minderjarigen te beschermen en hun privé-leven te eerbiedigen, zij het ten nadele van bepaalde belangen, is nogmaals tot uitdrukking gekomen bij de wijziging van artikel 55 van de Wet van 8 april 1965 door de Wet van 2 februari 1994 (*Gedr. St.*, Kamer, B.Z., 1991-92, nr. 532/9, p. 15, en Senaat, 1992-93, nr. 633-2, p. 91).

B.3.3. De maatregel zou onevenredig zijn met het nagestreefde doel mocht hij de burgerlijke partij of de tussenkomende partij verbieden elementen betreffende de persoonlijkheid van de minderjarige of het milieu waarin hij leeft aan te voeren, terwijl dergelijke elementen onontbeerlijk zouden zijn voor de verdediging van de belangen van die partijen. Dat is evenwel niet de draagwijdte van de betwiste bepaling. Zij belet alleen dat, ten behoeve van de verdediging van die partijen, gebruik wordt gemaakt van stukken die op dergelijke elementen betrekking hebben maar met andere oogmerken werden ingewonnen in het kader van een van de gewone regels van de strafrechtspleging of van de burgerlijke rechtspleging afwijkende procedure, die de bescherming van de minderjarige beoogt. Zij verbiedt de partijen niet om, bij wege van de gemeenrechtelijke bewijsvoering, argumenten te halen uit de persoonlijkheid van de minderjarige of zijn milieu.

B.4. De prejudiciële vraag moet ontkennend worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht:

Doordat artikel 55, derde lid, van de Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming aan de burgerlijke partij en aan de verzekeraar die tussenkomende partij is, de toegang weigert tot de deskundigenverslagen, de medisch-psychologische en die van het geestesonderzoek van de betrokkene, die de advocaat van de minderjarige en zijn burgerrechtelijk aansprakelijke vader en moeder wel vermogen te raadplegen en ter verdediging vermogen aan te voeren, schendt het artikel 10 van de Grondwet niet.

(...)